Náučný chodník obcou Rybník

Kraj:	Nitriansky
Okres:	Levice
Geomorfologické jednotky:	Podunajská pahorkatina a Štiavnické vrchy
Geologické jednotky:	neogénna panva a sopečné pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Rybník, Krivín
Východisko:	Rybník, križovatka ul. Železničná × Hlavná
Trasa:	intravilánom obce Rybník
Dĺžka, prevýšenie:	3,5 km, prevýšenie 45 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2021

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Obecný úrad Rybník, Hlavná 2, 935 23 Rybník, tel. 036 / 6324 216; 0905 526 475

Poznámky: (1) Prehliadka Ľudového domu „Na Teplici“ (Tepličná ul.) je možná po predchádzajúcej dohode (správkyňa O. Bajanová, tel. 036 / 7787 371 alebo 0902 284 316; otváracie hodiny po – ne 10 – 18). (2) Z obce vedie náučný chodník Prírodná rezervácia Krivín (aktuálne v obnove, 2021).

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na vlastivednú vychádzku najmä pre mladších žiakov. Odporúčame spojiť s návštevou Ľudového domu „Na Teplici“ (kontakt v poznámke vyššie).

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Rybník. Obec severozápadne od Levíc na rozhraní Hronskej nivy (súčasti Podunajskej pahorkatiny) a Štiavnických vrchov popri hornom toku Tepličky. Prvýkrát sa spomína v roku 1075 v zakladacej listine Svätobeňadického opátstva v Hronskom Beňadiku. Územie s dobrou strategickou polohou na obchodnej ceste však bolo osídlené už v praveku, o čom svedčia početné archeologické nálezy v katastrálnom území obce. Na južne orientovaných svahoch úpätia Štiavnických vrchov sa pravdepodobne už od rímskych čias pestoval vinič. Súčasný názov obce súvisí s rybníkom, ktorý sa nachádzal na nive Hrona a patril opátstvu. V roku 1266 sa majiteľom obce stal ostrihomský biskup. Na začiatku 14. storočia tu stál kostol aj fara a obec bola známa vinohradníctvom. V 16. storočí mala postavenie zemepanského mestečka s právom trhu. Počas tureckého vpádu bola viackrát vyplienená a časť obyvateľov odvlečená do zajatia. Od 18. storočia opäť sa rozvíjajúce vinohradníctvo zastavilo koncom 19. storočia rozšírenie fyloxéry viničovej. Až do 50. rokov 20. storočia, kedy v Tlmačoch vznikla továreň na výrobu kotlov pre elektrárne s potrebou pracovnej sily, bolo prevažujúcim zamestnaním obyvateľov poľnohospodárstvo. V obci sa nachádza rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice z roku 1771 a kaštieľ z 18. storočia, ktorý slúžil ako letohrádok banskobystrických biskupov, neskôr ako štátny archív. V druhej polovici 20. storočia bol vybudovaný pri prameni Teplica prírodný amfiteáter. V obci je národopisné múzeum – ľudový dom „Na Teplici“ –, dokumentujúce život a tradície miestnych obyvateľov. Najznámejším rodákom obce je kňaz, misionár a básnik Benedikt Sőlőši (1609 – 1656), autor prvého tlačeného slovenského katolíckeho spevníka Písne katholické latinské i slovenské, nové i starodávné (Cantus catholici) z roku 1655, ktorého pamätná tabuľa z roku 1991 je na miestnom kostole.

Prírodná rezervácia Krivín. Chránené územie na juhozápadnom okraji Štiavnických vrchov na ľavom svahu Slovenskej brány naproti obci Psiare vyhlásené v oblasti andezitmi budovaného vrchu Krivín (316 m n. m.) so strmými svahmi a skalným až bralným reliéfom v roku 1993 na ochranu veľkého počtu chránených, vzácnych a ohrozených druhov rastlín a živočíchov panónskej flóry a fauny s malým počtom horských a karpatských druhov. Zo zalesnených svahov vyčnievajú dva bralnaté vrcholy – Veľký Krivín a Malý Krivín – so zvyškami hradiska, ktoré bolo súčasťou ich sústavy, chrániacej Slovenskú bránu (heslo nižšie). Rezervácia je súčasťou plošne rozsiahlejšieho územia európskeho významu Hodrušská hornatina (súčasť sústavy Natura 2000).

Slovenská brána. Prielomový úsek doliny rieky Hron v juhozápadnom okraji Štiavnických vrchov medzi obcami Tekovská Breznica a Tlmače, dlhý zhruba 10 km, v najužšom mieste poniže Hronského

Beňadika široký len zhruba 400 m. Táto výrazná forma reliéfu – brána – je samostatnou jednotkou (časťou), vyčlenenou v rámci **Hodrušskej hornatiny**, geomorfologického podcelku Štiavnických vrchov. Vznikla hĺbkovou a bočnou eróziou rieky Hron pozdĺž tektonického zlomu v neogénnych vulkanických štruktúrach, v ktorých tu i v širšom okolí prevažujú andezity. Od západu ju lemujú okraje Pohronského Inovca a pod Hronským Beňadikom Hronská pahorkatina. Brána, ležiac na rozhraní nížiny a hôr, mala počas celej histórie významnú strategickú polohu (**Porta Slovenica**) a dopravnú funkciu. Jej územie sa intenzívnejšie osídľovalo od veľkomoravského obdobia v 9. storočí. Je doslova posiate hradiskami predovšetkým so strážnou a útočištnou funkciou: Festúnok (Tlmače), Kusá hora (Rybník; takmer celé je zničené ťažbou andezitu), Skala (Kozárovce), Grác na vrchu Pipíška (Malé Kozmálovce), Krivín (naproti Psiarom), Beňadická skala (Hronský Beňadik). V bráne sa stýkajú kontrastné (teplomilné panónske a horské karpatské) rastlinné a živočíšne druhy a spoločenstvá (prírodná rezervácia Krivín). Formy pôvodného reliéfu v bráne sú miestami do značnej miery ľudskou činnosťou zmenené. Pri výstavbe železničnej trate v rokoch 1895 – 1896 boli bralné časti úzkeho južného ústia zlikvidované. Strmé skalnaté svahy umožňovali dobre dostupnú ťažbu materiálu pre stavbu komunikácií ap. a vznikli v nich lomy (Rybník).

Podunajská pahorkatina. Rozsiahly geomorfologický celok v juhozápadnej časti Slovenska medzi Pezinkom a Trstínom na západe, Šahami a Štúrovom na východe, Sencom, Sereďou, Novými Zámkami a Dunajom na juhu s jazykovitými výbežkami k severu pozdĺž riek k Novému Mestu nad Váhom, Bánovciam nad Bebravou, Zlatým Moravciam, Pukancu a Sebechlebom, tvoriaci severnú a severovýchodnú časť Podunajskej nížiny. Na juhu susedí s Podunajskou rovinou, na západe ju ohraničujú Malé Karpaty a Považské podolie, zo severu do nej prenikajú ďalšie jadrové (Považský Inovec, Strážovské vrchy, Tribeč, Hornonitrianska kotlina) a na východe vulkanické geomorfologické jednotky (Pohronský Inovec, Štiavnické vrchy, Krupinská planina a Burda). Podunajská pahorkatina sa rozprestiera v oblasti dolných tokov Váhu, Nitry, Žitavy, Hrona a Ipľa (tvoriaceho s Dunajom na juhovýchode slovensko-maďarskú štátnu hranicu) v nadmorských výškach od 103 m (povyše ústia Ipľa do Dunaja) do zhruba 400 m (severovýchodne od Pukanca v cípe zabiehajúcom pozdĺž Sikenice hlboko do Štiavnických vrchov). Povrch pahorkatiny je hladko modelovaný, striedavo rovinný – na nivách a terasách vodných tokov (hliny, piesky, štrkopiesky) či sprašových tabuliach (spraše, sprašové hliny) – a mierne zvlnený až zvlnený – na širokých a plochých chrbtoch so svahmi plytkých i hlbokých dolín a úvalín na erózno-denudačne rozčlenených zvyškoch neogénnych morských a jazerných akumulácií (íly, piesky a štrky), proluviálnych kužeľoch pod úpätiami susediacich pohorí (ostrohranný skelet, zvetralé valúny), ostrovoch naviatych pieskov či vulkanických tufov alebo na miestach postihnutých nerovnomernými tektonickými pohybmi, ktoré sa prezentujú mozaikou lokálnych (zamočiarených) znížením a (zalesnených) vyvýšením a náhlymi (pravouhlými) zálomami riečnej siete. V dôsledku tejto pestrosti reliéfu so striedajúcimi sa nápadnými, prevažne severo-južným smerom pretiahnutými paralelnými vyvýšeninami a zníženinami sa člení pahorkatina na 11 geomorfologických podcelkov – dielčích pahorkatín (Trnavská, Nitrianska, Žitavská, Hronská a Ipeľská) a nív (Dolnovážska, Nitrianska, Žitavská, Hronská, Čenkovská a Ipeľská). Neogénne sedimenty, prekryté sprašami a sprašovými hlinami tvoria materskú horninu černozemí a hnedozemí, patriacim k najúrodnejším pôdam Slovenska. Okrem na nich pestovaných obilnín a olejnín tu má výborné prírodné podmienky a dlhú tradíciu aj vinohradníctvo. Lesy sa prakticky nezachovali, s výnimkou miniatúrnych lokálnych zvyškov historických dúbrav či dubohrabín či ostrovov na menej úrodnom podloží (štrky, vulkanity). Na tektonické poruchy viazané prirodzené teplé a studené minerálne pramene (Dudince, Santovka, Levice, Piešťany) doplňajú umelé geotermálne pramene (vrty) (Štúrovo, Podhájska, Poľný Kesov).

Štiavnické vrchy. Pohorie na strednom Slovensku zhruba medzi Mochovcami, Žiarom nad Hronom, Hronskou Breznicou, Krupinou, Ladzanmi, Bátovcami, Pukancom a Tlmačmi od severu a západu lemované stredným tokom Hrona. Budujú ho najmä neogénne vulkanické horniny, medzi ktorými prevažujú andezity, miestami zrudnené v rámci vulkanickej činnosti kolujúcimi plynmi a roztokmi, na západnom okraji sa vyskytujú ryolity, niekde staršie vulkanity prerážajú bazalty najmladšieho

vulkanizmu. Najväčšiu nadmorskú výšku pohorie dosahuje vrchom Sitno (1 009 m). Územie je súčasťou niekdajšieho rozsiahleho „štiavnického stratovulkánu“, neskôr tektonicky a erózno-denudačne premodelovaného na sústavu pohorí (hrastí s vnútrohorskými eróznymi brázdami) a kotlín (priekopových prepadlín). Reliéf má charakter hornatiny až vrchoviny, v ktorej sa z pôvodných vulkanických foriem zachovalo len niekoľko čiastkových ukážok, napr. vypreparované relatívne odolnejšími horninami budované prvky (sopúch Štiavnická kalvária, zvyšky lávového prúdu Sitno alebo Štangarígel, drobné prívodné lávové kanály a i.), ale aj kompletný vulkanický kužeľ s kráterom „Putikov vŕšok“ neďaleko Novej Bane. Omnoho nápadnejšími a plošne rozsiahlejšími sú najrôznejšie antropogénne formy súvisiace so stáročnou banskou činnosťou. Z historických povrchových i podpovrchových banských diel sú pre toto územie charakteristickými najmä vodné nádrže – tajchy –, vybudované ako zdroj energie i úžitkovej vody pre banícke účely, ktoré spolu s napájacími a náhonovými jarkami a ďalšími zariadeniami tvoria unikátny vodohospodársky systém. Zvláštnym javom je i prielomový úsek doliny Hrona nad Tlmačmi, odrezávajúci juhozápadný výbežok pohoria. Štiavnické vrchy ležia na rozhraní dvoch klimatických typov, a tak sa od severu prenikajúce karpatské horské prvky flóry a fauny stýkajú s teplomilnými, z ktorých tu severnú hranicu svojho rozšírenia dosahuje napr. dub cerový a javor tatársky. Veľkú časť územia zaberajú lesy, ktoré sú druhovým zložením najmä v centrálnej časti vplyvom stáročnej banskej a hutníckej činnosti po totálnom odlesnení nepôvodné, tvorené smrekovými monokultúrami. Lokálne sú vo vyšších polohách bučiny s jedľou a umelo vysadzovaným smrekom a na skeletnatých pôdach lipovo-javorovo-jaseňové sutinové lesy. Na ostrov spod vulkanitov vyčnievajúceho karbonátového podložia v okolí Sklených Teplíc sa viaže výskyt tisu. Lokálnymi zvláštnosťami lesov sú hojné prímesi cudzokrajných drevín, súvisiace s pôsobením lesníckej katedry od roku 1807 – súčasti Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici.

Názvy a obsah informačných panelov

1. Informačná tabuľa k náučnému chodníku obcou Rybník
2. Obec Rybník
3. Pozoruhodné nálezy motýľov v lokalite Rybník – Prieložky
4. Flóra obce a jej okolia
5. Na Teplici
6. Ľudový dom na Teplici
7. Kostol Najsvätejšej Trojice
8. Kaštieľ
9. Lokalita Kráľovka
10. Kaplnka sv. Jozefa

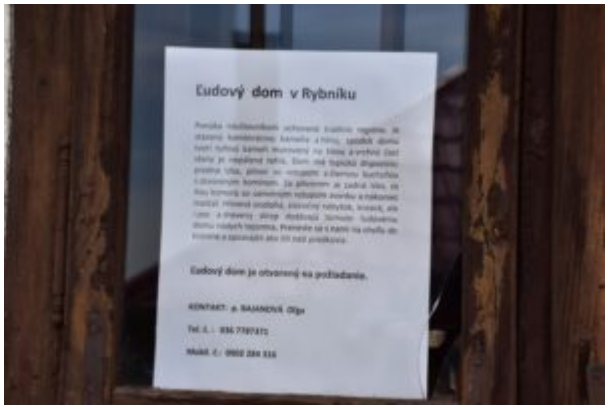

Ľudový dom v Rybníku
Ľudový dom je otvorený na požiadanie.

Informačná tabuľa k náučnému chodníku obcou Rybník
1. Informačná tabuľa k náučnému chodníku obcou Rybník
2. Obec Rybník
3. Pozoruhodné nálezy motýľov v lokalite Rybník - Prieložky
4. Flóra obce a jej okolia
5. Na Teplici
6. Ľudový dom na Teplici
7. Kostol Najsvätejšej Trojice
8. Kaštieľ
9. Lokalita Kráľovka
10. Kaplnka sv. Jozefa

MAPY.CZ